

DAVLAT UMUMIY O'RTA TA'LIM TASHKILOTLARI PEDAGOG KADRLARINI ATTESTATSIYADAN O'TKAZISH UCHUN PSIXOLOGIYA FANIDAN MALAKA SINIVI TOPSHIRIQLARI SPETSIFIKATSIYASI (TAFSILOTLARI)

Mazkur spetsifikatsiyasi umumiy o'rta ta'lim tashkilotlari psixologlarini attestatsiyadan o'tkazish malaka sinovida foydalaniladigan test topshiriqlarining mazmuni, qamrovi, turi, shakli hamda baholash mezonini talablarini aks ettiradi.

I. Umumiy tamoyillar

Baholash maqsadi – talabgorlarning psixologiya fani bo'yicha nazariy bilimlari, amaliy ko'nikma va qobiliyatlarini kompleks baholash. Mazkur baholash natijalari asosida pedagog kadrlar attestatsiyasiga qabul qilinadigan qarorlar valid (asoslangan) bo'lishini ta'minlash maqsadida baholashning barcha bosqichlarida validlik, ishonchlilik, adolat va shaffoflik tamoyillariga rioya qilinishi ta'minlanadi.

II. Me'yoriy asoslar

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi hamda uning tizimidagi tashkilotlar faoliyatini samarali tashkil etish chora-tadbirlari to'g'risida" 2023-yil 26-maydagi PF-79-son Farmoni.

2. Vazirlar Mahkamasining 2021-yil 17-sentyabrdagi "Maktabgacha, umumiy o'rta, o'rta maxsus, professional va maktabdan tashqari ta'lim tashkilotlari pedagog kadrlarini attestatsiyadan o'tkazish tartibini takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi 572-son Qarori.

3. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2023-yil 29-dekabrda "Maktabgacha, umumiy o'rta, o'rta maxsus, professional va maktabdan tashqari ta'lim tashkilotlari pedagog kadrlarini attestatsiyadan o'tkazish tartibi takomillashtirilishi munosabati bilan O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "Maktabgacha, umumiy o'rta, o'rta maxsus, professional va maktabdan tashqari ta'lim tashkilotlari pedagog kadrlarini attestatsiyadan o'tkazish tartibini takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida" 2021-yil 17-sentyabrdagi 572-son qaroriga o'zgartirish va qo'shimchalar kiritish haqida"gi 692-son Qarori.

III. Baholash qamrovi

Maktabgacha ta'lim tashkiloti psixologiya mutaxassisligidan jami 35 test topshirig'i taqdim etiladi va har bir test topshirig'ini bajarish uchun o'rta hisobda 2 daqiqa vaqt berilgan. Bunda yopiq test topshiriqlaridan (*yagona to'g'ri javobni talab qiladigan test topshiriqlari, moslashtirishni talab qiladigan test topshiriqlari va ketma-ketlikni talab qiladigan test topshiriqlari*) foydalaniladi.

Test topshiriqlarining mazmun sohasi va baholanadigan bilim va ko'nikmalari bo'yicha taqsimoti

1-jadval

Mazmun soha	Baholanadigan konstruktlar	Testlar soni
1. Rivojlanish psixologiyasi bo'limi (1-3 savollar)		

Psixik taraqqiyot qonuniyatlari	-Yosh davrlari (ontogenez) psixologiyasi fani, maqsad va vazifalari; -psixik taraqqiyot qonuniyatlarini, ichki va tashqi omillarni tahlil qilish, rivojlanishni harakatga keltiruvchi mexanizmlarni anglash, psixik rivojlanish qonuniyatlarini real vaziyatlarda qo'llay olishni tushunish; -yosh davrlari psixologiyasi metodlarining qo'llanilishi; -psixik rivojlanish mohiyati, psixik rivojlanish omillari va harakatlantiruvchi kuchlari.	3
2. Oila psixologiyasi bo'limi (4-7 savollar)		
Oila va oilaviy munosabatlarning farzand tarbiyasiga ta'siri	- Oila tushunchasi va uning psixologik asoslari; -oilaviy munosabatlar psixologiyasi, oilada shaxs rivojlanishi, oila krizislari va ularni yengish; -tarbiya uslublari va ularning farzand rivojiga ta'siri; -ijtimoiy-psixologik omillar va farzand rivojlanishi; -oilaviy psixodiagnostika va terapiya; -oila psixologiyasining zamonaviy yo'nalishlari.	4
3. Hayotiy davrlar va rivojlanish bosqichlari psixologiyasi bo'limi (8-10 savollar)		
Yosh inqirozlari va yoshni davrlashtirish	- Psixik rivojlanish jarayonida yuzaga keladigan miqdor va sifat o'zgarishlar; - yosh inqirozlari tushunchasini anglash, ularning sabablari va psixik rivojlanishdagi ahamiyatini tahlil qilish, inqirozli bosqichlarni aniqlash va ularga mos psixologik yondashuvni qo'llash; - turli psixologik yondashuvlar asosida yoshni davrlarga bo'lish, psixik rivojlanishning asosiy yosh davrlari. -inson hayotining psixik taraqqiyot bosqichlarini tizimli tahlil qilish, har bir davrning psixologik xususiyatlarini aniqlay olish, yoshni davrlashtirish mezonlarini tushunish..	3
4. Inklyuziv ta'lim bo'limi (11-14 savollar)		
Ta'lim jarayonida individual va maxsus ehtiyojli bolalar bilan ishlash psixologiyasi	-Inklyuziv ta'lim tushunchasi va tamoyillari, inklyuziv ta'limning maqsad va vazifalari . -inklyuziv ta'limni tashkil etishning pedagogik va psixologik aspektlari, imkoniyati cheklangan bolalar toifalari; - Inklyuziv sinfda o'qitish metodikasi, alohida ta'lim ehtiyojlari bo'lgan bolalar bilan aloqa o'rnatish, yozish va qo'l motorikalarini	4

	rivojlantiruvchi usullarni taklif etish; -autistik spektori buzilgan bolalarda kuzatiladigan muammolar va takliflar; -imkoniyati cheklangan bolalarning ota-onalar uchun tavsiyalar bera olish.	
5. Yosh psixologiyasi bo‘limi (15-27 savollar)		
Maktabgacha yosh davri psixologik xususiyatlari	-Maktabgacha yosh davrida jismoniy va psixik rivojlanish xususiyatlari; -maktabgacha yosh davrida o‘yin faoliyati; -bolaning maktab ta‘limiga tayyorligi; -maktabgacha yoshdagi bolalarning bilish, emotsional, ijtimoiy va nutqiy rivojlanish xususiyatlarini aniqlay olish va amaliy holatlarda qo‘llay olish	2
Kichik maktab yosh davrida psixik rivojlanish	-Kichik maktab yoshidagi bolalarning jismoniy rivojlanishidagi o‘ziga xos xususiyatlari; -kichik maktab yoshining psixologik xususiyatlari; -kichik maktab yoshida o‘quv faoliyati; -kichik maktab yoshida bilish jarayonlarining rivojlanishi.	4
O‘smirlik davri psixologiyasi	- O‘smirlik davrida jismoniy taraqqiyot va yangi psixologik tuzilmalarning yuzaga kelishi; -o‘smirlik davri ontogeneznining alohida bosqichi sifatida. -o‘smirlikdagi o‘zgarishlarni, shaxsiy inqiroz holatlarini, emotsional va ijtimoiy o‘zgarishlarni anglash, tahlil etish, pedagogik yondashuvni shakllantirish va qo‘llay olish; -o‘smirlarning o‘zaro munosabatlari, kattalik hissining yuzaga kelishi.	4
Ilk o‘spirinlik davrida psixik va shaxs rivojlanishi	- Ilk o‘spirinlik davrining asosiy muammolari; -o‘spirinlik davriga xos shaxsiy o‘zgarishlarni aniqlash, voqeaga asoslangan shaxsiy holatni tahlil qilish, -shaxsiy identifikatsiya; - maqsad qo‘yish, axloqiy dunyoqarash shakllanishi va shaxsning mustaqil rivojlanish omillarini tushunish.	3
6. Kasb psixologiyasi bo‘limi (28-31 savollar)		
Kasb psixologiyasining nazariy va amaliy asoslari	-Kasbning psixologik mohiyati. Kasb tanlash psixologiyasi. -Kasbiy moslashuv va kasbiy rivojlanish. Kasbiy motivatsiya va ishga munosabat. -Ish faoliyatidagi psixologik xavfsizlik.	4

	-Kasbiy kompetensiyalar va ish samaradorligi. Mehnat psixodiagnostikasi. -Kasbiy konfliktlar va ularni boshqarish. - Etika va professional qadriyatlar.	
7. Psixodiagnostika asoslari (32-35-savollari)		
Maktab o'quvchilari psixodiagnostikasi	- Maktab yoshidagi bolalar va o'smirlarni psixologik o'rganish metodlari (kuzatish, suhbat, anketa, test, faoliyat mahsulini tahlil qilish); - Psixologik diagnostikaning maqsadi, vazifalari va etik tamoyillari; - O'quvchilarning bilish jarayonlari (diqqat, xotira, tafakkur, idrok) diagnostikasi; - O'quvchilarning emotsional holati, xavotir, stress va moslashuv darajasini baholash usullari; - Shaxs xususiyatlari, temperament, xarakter va qobiliyatlarni o'rganish; - O'quv motivatsiyasi va kasbiy yo'nalganlik diagnostikasi; - Shaxslararo munosabatlar va sinf jamoasidagi ijtimoiy-psixologik muhitni baholash; - Deviant xulq, agressiya va xavf omillarini aniqlash; - Diagnostika natijalarini tahlil qilish va psixologik xulosa hamda tavsiyalar ishlab chiqish.	4
	Jami:	35 ta

Kasb standartlari va pedagogik mahoratdan tuziladigan test topshiriqlarining mazmun sohasi va baholanadigan bilim va ko'nikmalari bo'yicha taqsimoti

2-jadval

1. KASB STANDARTI (36 – 40-savollar)		5 ta
1.1. Kasbiy standartlar	– pedagogning kasbiy standartlari (o'quv jarayonini rejalashtirish, ta'lim samaradorligini ta'minlash, o'zlashtirishni baholash va qayta aloqani taqdim etish, tarbiyaviy faoliyatni tashkil etish, xavfsiz rivojlantiruvchi ta'lim muhitini yaratish va ta'minlash, o'z-o'zini rivojlantirish va kasbiy o'sish, hamkasblar va ta'lim oluvchilarning ota-onalari bilan hamkorlik qilish)ni bilish va pedagogik vaziyatlarda qo'llay olish	5
2. PEDAGOGIK MAHORAT (41 – 50-savollar)		10 ta
2.1. Umumiy	– pedagogika, didaktika, tarbiya va yosh	7

pedagogika	psixologiyasining asosiy tushunchalari va kategoriyalari, pedagogik yondashuvlar va ta'lim paradigmalarini bilish va berilgan vaziyatga mosini tanlay olish; – pedagogikaning tamoyillari (onglilik va faollik, ko'rgazmalilik, tizimlilik va muntazamlilik, ilmiylik, nazariya va amaliyot birligi va boshqalar)ni bilish va berilgan vaziyatga mosini tanlay olish; – tarbiya va uning turlarini bilish, bir-biridan farqlash va berilgan vaziyatga mosini tanlay olish; – dars va uning turlari (yangi bilim berish darsi, mustahkamlash darsi, takrorlash va umumlashtirish darsi, nazorat (tekshirish) darsi, aralash dars; ma'ruza darsi, suhbat darsi, amaliy dars, laboratoriya darsi, mustaqil ish darsi; an'anaviy dars, noan'anaviy dars va boshqalar)ni bilish, darsni rejalashtirish, tashkil etish va sinfni boshqarish yondashuvlarini konkret vaziyatlarda qo'llay olish, ta'lim jarayonini loyihalashtirish va boshqarish, muammoli vaziyatda to'g'ri qaror qabul qilish; – sinf rahbarining huquq va majburiyatlarini bilish, sinf hujjatlari bilan ishlay olish, ularni yuritishda to'g'ri ketma-ketlikka amal qilish, sinf jamoasini to'g'ri shakllantirish, muloqotda pedagogik etika qoidalariga amal qilish, ota-onalar bilan hamkorlikning samarali shakllarini tanlash, muammoli vaziyatda eng maqbul strategik yondashuvni qo'llash; – pedagogik etika, nutq, texnika, ijodkorlik, pedagogik odob, bilimdonlik/kompetentlik, muloqot madaniyati, takt/nazokat, kreativlik, refleksiya va kasbiy o'sish asoslarini bilishi va berilgan vaziyatga mosini tanlay olish; – pedagogik qobiliyat va uning turlari (didaktik qobiliyat, akademik qobiliyat, perspektiv-pedagogik qobiliyat, nutq madaniyati, baholash madaniyati, texnologik madaniyat, tashkilotchilik qobiliyati, kommunikativ qobiliyat, avtoritar qobiliyat va boshqalar)ni bilish va konkret vaziyatlarda qo'llay olish, – ta'lim texnologiyalari (loyihaga asoslangan ta'lim, muammoli ta'lim, hamkorlikdagi ta'lim, evristik	
--------------------------	---	--

	ta'lim, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim, interfaol ta'lim, differensial ta'lim, integral ta'lim, o'yinli ta'lim, inklyuziv ta'lim va boshqalar)ni bilish va vaziyatlarga mosini tanlay olish; – ta'limda baholashning asosiy tushunchalari (baholash maqsadi, tamoyillari, yondashuvlari, baholash turlari (formativ, diagnostik, summativ baholash), metod va texnologiyalari, vositalari)ni bilish, berilgan vaziyatga mosini tanlash va baholash bo'yicha qabul qilingan qarorlarning berilgan vaziyatda mosligiga baho berish; – raqamli savodxonlik, sun'iy intellekt, zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, raqamli platformalar (emaktab.uz va boshqalar) va resurslaridan (Microsoft Office dasturlari, internet tarmog'idan) foydalanishni bilishi.	
2.2. Psixologiya fanini o'qitish metodikasi	– fan mazmun sohasini o'qitish yondashuvlari, metodikasi, o'qitish usullari va metodlarini bilish va farqlash, berilgan vaziyatga mosini tanlash, hamda o'qitish bo'yicha berilgan ta'limiy vaziyatga oid qabul qilingan qarorlarga baho berish.	3
Jami		15 ta

Kognitiv ko'nikmalar taqsimoti

3-jadval

T/r	Kognitiv daraja	Izohi	Test soni
1	Bilish	Fanga doir nazariy ma'lumotlar, atamalar, qoidalar, tushunchalarni eslab qolish, ularning mazmuni, maqsadi va qo'llanilishini tushunish	8 ta
2	Qo'llash	Bilim, tushuncha va protseduralarni yangi (notanish) kontekstlarda qo'llay olish	35 ta
3	Mulohaza qilish	Faktlar, dalillar, fikrlarni taqqoslash, tahlil qilish, taxmin qilish va xulosa(lar) chiqarish	7 ta

IV. Baholash mezonlari

Test topshiruvchining umumiy ballini hisoblash uchun har bir to'g'ri javob uchun 2 ball, noto'g'ri javob uchun 0 ball beriladi. Mutaxassislik fanidan maksimal ball 70 ballni tashkil qiladi.

V. Imtihon tartibi

Taqiqlangan vositalar: imtihon vaqtida mobil telefon, aqlli soat, planshet yoki elektron eslatmalardan foydalanish qat'iyan man etiladi.

Axloq va intizom: nusxa ko'chirish, yordam so'rash yoki yordam berish, imtihon davomida gaplashish, ruxsatsiz chiqish kabi holatlar taqiqlanadi.

Nazoratchi qoidabuzarlikni aniqlaganda, uni rasmiylashtirib, tinglovchini testdan chetlashtiradi va natijasi bekor qilinadi.

VI. Tavsiya etiladigan asosiy adabiyotlar

1. Do'stmuxamedova Sh.A., Nishanova Z.T., Jalilova S.X. va b. Yosh davrlari va pedagogik psixologiya. T., Fan va texnologiyalar markazining bosmaxonasi. 2013.
2. Jalilova S.X., Aripova S.M. Maktabgacha yoshdagi bolalar psixologiyasi. T., Faylasuflar nashriyoti, 2013.
3. Jalilova S.X. Taraqqiyot psixologiyasi va differensial psixologiya. T, Innovatsion ziyo, 2020.
4. G'oziev E.G'. Ontogenez psixologiyasi. T., "Noshir", 2010.
5. N. Xoliyitova, D. Turayeva Umumiy psixologiya (pedagogika yo'nalishlari uchun darslik) T. – 2022.
6. A.Rasulov, Psixodiagnostika, o'quv qo'llanma. T., "Noshir", 2009.
7. Islomova N., Andullayeva D. Ijtimoiy psixologiya. – Toshkent, 2013
8. Karimova V., Akramova F., Lutfullayeva N. Ijtimoiy psixologiya: o'quv qo'llanma. – Toshkent, 2011.
9. Shamshetova A., Melibayeva R.N., Usmanova X., Xaydarov I. Umumiy psixologiya. –T.: 2018.
10. Nishanova Z.T., Alimova G.Q. Bolalar psixologiyasi va uni o'qitish metodikasi. T. TDPU, 2005.
11. Xulqi og'ishgan bolalar psixologiyasi (o'quv qo'llanma) Olimov L. Ya., Nazarov A. M. 2020 y.
12. Oila psixologiyasi – O'zbekiston respublikasi oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi D. Abdullaeva, R. Yorqulov, N. Atabaeva-2015y
13. Inklyuziv ta'limda korreksion rivojlantiruvchi mashg'ulotlar – metodik qo'llanma. O'zbekiston Respublikasi ta'limni rivojlantirish respublika ilmiy-metodik markazi-2025.
14. Umumta'lim psixologlari uchun uslubiy qo'llanma – maktabgacha va maktab ta'lim vazirligi, 2025-y.
15. O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirining 2025-yil 29-avgustdagi "Maktabgacha ta'lim tashkiloti va pedagoglarining ish hujjatlarini tasdiqlash to'g'risida" 323 – son buyrug'i.

VII. Pedagogik mahorat va kasb standartlari bo'yicha manbalar

1. Alixodjayeva G.S. Инновация в дошкольном образовании. Учебник. – Toshkent, 2024. – С. 284.
2. Muslimov N. va boshq., Pedagogik kompetentlik va kreativlik asoslari. O'quv-metodik qo'llanma. – Toshkent, 2024. – 120 b.
3. Mavlonova R.A., Umumiy pedagogika. Darslik. – Toshkent: Fan va texnologiyalar, 2018. – 528 b.
4. Xoliqov A. Pedagogik mahorat. Darslik, – Toshkent: "Bayoz" nashriyoti, 2025. - 504 b.
5. Tolipov O'., Ro'ziyeva D. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. O'quv qo'llanma. – Toshkent: "Innovatsiya-ziyo" nashriyoti, 2019. – 276 b.

6. Sh. Abdiraimov v.b. Ta'limda baholash va monitoring asoslari. O'quv-uslubiy qo'llanma. – Toshkent, TDYU nashriyoti, 2026. – 208 bet.

Eslatma: test topshiriqlari mazmuni tavsiya etilgan adabiyotlarda aks etgan mazmun, tamoyil va yondashuvlar bilan moslashtiriladi, ammo test topshiriqlari to'g'ridan to'g'ri manbalardan olinmaydi. Malaka sinoviga tayyorgarlik ko'rish jarayonida tavsiya etilgan adabiyotlar eslab qolish manbai sifatida xizmat qilishdan ko'ra, umumiy kasbiy tayyorgarlikni mustahkamlashga qaratilgan.